

Subject Area
Interior Design

Year: 2022
Vol: 8 Issue: 97
PP: 1500-1508

Arrival
21 March 2022
Published
30 April 2022

Article ID Number
62104
Article Serial Number
34

Doi Number
<http://dx.doi.org/10.29288/sssj.62104>

How to Cite This Article

Andaç Güzel, T. (2022). "Tarihi Yapılarda İç Mekan Tasarımına Yönelik Bir Öğretim Yaklaşımı Önerisi Ve Tasarım Çıktılarının Değerlendirilmesi" International Social Sciences Studies Journal, (e-ISSN:2587-1587) Vol:8, Issue:97; pp:1500-1508

Social Sciences Studies Journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

Tarihi Yapılarda İç Mekan Tasarımına Yönelik Bir Öğretim Yaklaşımı Önerisi Ve Tasarım Çıktılarının Değerlendirilmesi

An Instructional Approach Proposal For Interior Design In Historical Buildings And Evaluation Of The Design Outputs Of This Teaching Approach

Tuğba ANDAÇ GÜZEL ¹

¹ Doç. Dr., Kayseri Üniversitesi, Meslek Yüksekokulu, Tasarım Bölümü, İç Mekan Tasarımı Programı, Kayseri/Türkiye

ÖZET

İç mekan tasarımı, yapı ile mekan, mekân ile kullanıcı arasındaki doğru bağı kurmaya yardımcı bir enstrümandır. İç mekan tasarımı bir yapının kapalı ve acık tüm mekanların amacına uygun nasıl daha verimli ve işlevsel kullanılacağına yönelik çözüm önerileri sunar. Bu öneriler hem çağımız iç mekan tasarım düzeni için geçerli olabiliyorken, yaşadığımız zaman diliminden yüzyıllar önce yapılmış tarihi yapılar için de geçerli olabilir. Bu çalışma, 2019-2020 Bahar Eğitim-Öğretim döneminde ERÜ Mimarlık bölümünde seçmeli ders olarak tanımlanmış "MİM S100 Tarihi Yapılarda İç Mekan Tasarımı" isimli ders kapsamında yürütülmüştür ve ders kapsamındaki stüdyo çalışmalarının, yöntem ve tecrübelerin değerlendirilmesi içermektedir. Hedefe yönelik uygulanan yöntem, uygulama sırasında edilen tecrübe ile beraber yürütülen ders işleme süreci, öğrencilerin mekan ve kullanıcı bağına daha net olarak algılamaları sağlanmıştır. Ders kapsamında hazırlanan tasarım paftaları ile öğrenciler, bir iç mekânı nasıl analiz edeceği ve işlevi göz önünde bulundurularak nasıl iyi bir tasarım ortaya konacağını dört ana adımda deneyimlemiştir. Bu dört ana adımın oluşturduğu süreç, öğrenciler yaratıcılığını desteklemiş ve beslemiştir. Sonuç olarak bu derste teorik içeriklere nazaran daha gerçekçi ve nitelikli iç mekan tasarımına yönelik çıktı önerileri elde edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Tarihi Yapı; Medrese; İç Mekan Tasarımı; Öğretim Yaklaşımları

ABSTRACT

Interior design is a tool that helps to establish the right connection between building and space, space and user. Interior design offers solutions for how to use the interior spaces of a building more efficiently and functionally in accordance with its purpose. These recommendations are valid for interior design of buildings built in our era. It can also apply to the interior design of historical buildings built centuries ago. This study was carried out within the scope of the course named "MİM S100 Interior Design in Historical Buildings" at Erciyes University, Department of Architecture in the 2019-2020 Spring Academic Year. This study includes the evaluation of studio work, methods, and experiences in the Interior Design of Historic Buildings course. The method and experience applied towards the target enabled the students to perceive the space and user connection more clearly. With the design sheets prepared within the scope of the course, the students learned how to analyze an interior. In addition, they have experienced in four main steps how to create a good interior design, taking into account the function. The design process, which consists of these four main steps, supported and nurtured the creativity of the students. As a result, in this course, a more realistic and qualified interior design has been achieved compared to the theoretical content.

Key words: Historical building; Madrasa; Interior Design; Instructional Approaches

1. GİRİŞ

1.1. Tarihi Yapılar ve Mekan Kavramı

Mekanlar herhangi bir iç ya da dış çevreyi veya kapalı bir alanı ifade eden alanlardır. Mekanın doğası ve atmosferi, mimari tasarımın başarısı için önemlidir (Coates, Brooker ve Stone, 2011). Mekan algılayışımızı etkileyen kavramlardan biride yer kavramıdır. Yerler anlama sahip mekânlardır ve anlam genellikle zaman içinde oluşur, dolayısıyla yer kavramının oluşması için bir geçmiş gereklidir. (Coles ve House, 2012).

Bir yapının geçmişi veya yaşanmışlık deneyimi zaman ve mekan tüketimi ile ortaya çıkar. Bilgin, 2011'e göre her davranış, bir zaman ve mekan parçasının kullanılmasını gerektirmektedir. Hareket etmek, davranışta bulunmak ve iş yapmak, zaman ve mekan tüketmek demektir (Bilgin, 2011). Bir alternatif olarak şehir yaşamında insanlar zamanını modern yapıların yansısı benliği ile bağ kurabilecekleri "yer"lerde veya mekanlarda tüketmektedirler. Bu yerlerden biri de bir hikayesi olan eski veya tarihi yapılarıdır veya mekanlardır. Aytaç (2007)'e göre şehirli insanının yaşamında onun aidiyet kurduğu, bağlandığı mekânlar önemli bir yer tutar. Kentli bireyler bu mekânlar yoluyla hayata tutunur, aidiyet, bağlanma, kimlik, özdeşlik ilişkisi kurarlar (Aytaç, 2007). Bu yüzden eski yapılar insanlara nostaljik duygular uyandırır ve görünüşte daha basit zamanları hatırlatırlar. Kompozisyonları ve kütlelerinin anlaşılması kolaydır. Bu yapıların tanıdık süslemeleri, modernist mimaride genellikle bulunmayan bir doku zenginliği barındırır. Bu ve bu gibi nedenlerden dolayı insanlar eski binaları severler (Bloszies, 2013).

Eski binaları yıkmak yerine onları yeniden kullanıma sokmak için pek çok iyi neden vardır. Öncelikle, eski bir binanın yapımında kullanılan malzeme ve harcanan enerjiyi yok sayarak binayı yıkıp yenisini yapmak, çevreye zarar verecek ve maddi anlamda israf olacaktır. Bunun yanı sıra, yeniden kullanım geçmiş, gelecek ve şimdi arasında somut bir bağ oluşturarak deneyimi zenginleştirir. Var olan yapılar zaman içindeki eklemeler ve değişimlerle birlikte, yapım zamanındaki biçimi, malzemeyi, ustalığı ve detayı muhafaza eder, bu zenginlik tasarımcıya tasarım stratejisi oluşturmakta yardımcı olabilir. (Coles ve House, 2012).

Tarihi ve karakteri olan fakat sosyal veya ekonomik baskı, moda ya da el değiştirme yüzünden yeni bir kimliğe gereksinim duyan mekânlara yeniden hayat vermek iç mekan tasarımcısının görevidir. Mekânın biçimi ve oranları, pencerelerin şekli ve konumu, malzemelerin ve taşıyıcı sistemin oluşturduğu yüzeyler, bazen "Genius Loci" yani "mekânın ruhu" olarak bahsedilen kavrama katkıda bulunur. İç mekan tasarımcısının görevi bu ruhu tanımak ve sunduğu olanaklardan yararlanmaktır (Coles ve House, 2012).

1.2. Kayseri Şehri ve Kayseri Medreseleri

Kayseri, tarihin en eski zamanlarından beri pek çok uygarlığa beşiklik etmiş ve her dönemde önemini korumuştur. Kayseri; Selçuklu Devleti, Eratna Beyliği, Dulkadiroğulları, Kadı Burhanettin, Karamanoğulları ve Osmanlı Devleti dönemlerini yaşamış, başta Selçuklular olmak üzere her dönemde önemli bir Türk kültür merkezi olmuştur (Kayseri Valiliği, 2022). Türklerin Anadolu'ya gelişinden itibaren bu coğrafyada birçok medresenin yapıldığı görülmektedir. Anadolu Selçukluları Anadolu'da bir şehri fethettiklerinde ilk iş olarak orada cami, medrese, zaviye inşa ederek tüccarları, din adamlarını ve Türk nüfusu buralara yerleştirmişlerdir (Turan, 1980). Kayseri tarihî abideler bakımından da önemli bir yere sahiptir. Bu tür binaların en eskileri XII ve XIII. yüzyıllarda Danişmendiler ve Selçuklular döneminde yapılmıştır (İslam Ansiklopedisi, 2022a). Medreseler İslâm dünyasında gelenekçi yöntemlerle idare edilen eğitim kurumlarıdır (İslam Ansiklopedisi, 2022b). Kayseri'de Selçuklu döneminde inşa edilen ve halen günümüzde kullanılan medreselerden bazıları Hunat Hatun Külliyesi Medresesi ve Sahabiye Medresesidir (Resim 1).

Hunat Hatun Külliyesi Medresesi I. Alâeddin Keykubad'ın eşi ve II. Gıyasettin Keyhusrev'in annesi Mahperi Huand (Hunad, Hunat) Hatun tarafından şehrin merkezine yaptırılmıştır. Doğu-batı yönüne kurulmuş olan dikdörtgen planlı medrese avlunun güney, batı ve kuzeyini dolaşan sivri kemerli, tonoz örtülü revaklarla doğuda yer alan yazlık dersane eyvanı ve yanlarındaki aydınlık fenerli kışlık dershanelerden ve hücrelerden oluşmaktadır (İslam Ansiklopedisi, 2022c). Sahabiye Medresesi, Selçuklu vezirlerinden Sahip Ata Fahreddin Ali tarafından 1267 yılında çeşme ve mescit ile birlikte yaptırılmıştır. Yapı grubuna ait mescit yıkılmış, Selçuklu mimari geleneğine göre tamamen kesme taştan inşa edilmiştir. Dikdörtgen planlı, açık avlulu ve tek katlı olarak yapılan medresenin ön yüzü orta boy bir kervansaray görünümündedir. Çörtenlerinde ve kapı sütun çevresinde boğa ve aslan figürleri yer almaktadır. Günümüzde Büyükşehir Belediyesi'nin halka açık tesisi olarak değerlendirilmiştir (Kayseri Büyükşehir Belediyesi, 2022a).

(a)

(b)

Resim 1: Kayseri'de yer alan tarihi medreseler: a-Sahabiye Medresesi, (Türkiye Kültür Portalı, 2022) ve b-Hunat Hatun Medresesi (KBB, 2022b)

2. YÖNTEM

2.1. Çalışmanın Konusu

İç mekanlar insanların ana yaşam alanlarıdır. İnsanlar bir iç mekanda çalışmak, dinlenmek vb. faaliyetleri daha rahat gerçekleştirmek için kısacası o iç mekânı daha yaşanılabilir bir ortama dönüştürmek için dekorasyonu kullanırlar. Bu durum tarihi yapılar içinde geçerlidir. Tarihi yapılarda iç mekan tasarımının amacı ister işlevi

değişmiş olsun isterse olmasın bir tarihi yapıyı ve iç mekanlarını daha yaşanılabilir bir ortama dönüştürmek için yeniden dekore etmektir.

Tarihi yapılarda iç mekan tasarımı dersinde bu amaç kapsamında hareket edilmiştir. Şehrin önemli tarihi yapılarından bazıları çalışma için seçilmiştir. Bu yapıların iç mekanları üzerinde konsept çalışmaları yapılmıştır. Bu konsept çalışmaları, tarihi yapının günümüzdeki mevcut işlevleri karşın yeni belirlenen bir işlev kazandırma fikri dahilinde şekillendirilmiştir. Dersten elde edilen çıktılar ile şehrin önemli tarihi yapılarını nasıl daha iyi ve daha işlevsel bir tasarım anlayışı ile yeniden kullanıma kazandırılabilceği ihtimalleri değerlendirilmiştir.

2.2. Tasarımda Sürecinin yönetilmesi

Tarihi yapılarda iç mekan tasarımının nasıl yönetileceğine dair süreç aşamaları, 2019-2020 Bahar Eğitim-Öğretim Döneminde ERÜ Mimarlık Bölümünde seçmeli ders olarak tanımlanmış “MİM S100 Tarihi Yapılarda İç Mekan Tasarımı” isimli derste elde edilen çıktılar neticesinde belirlenmiştir. Belirlenen çıktılar ile olgunlaştırılan tarihi veya eski yapıların/binaların iç mekan tasarımı süreci aşamaları aşağıdaki şekilde verilmiştir (Şekil 1). Bu sürecin dönem içerisindeki dağılımı ise Tablo 1’de verilmiştir. İncelemesi yapılan mekanların bazılarının kamu, bazılarının ise özel kişilere tahsis edilmesi; bazı mekanların girişe/ziyarete kapalı ya da izin verilmemesi gibi nedenler bu araştırmanın önemli kısıtları arasındadır.

Tarihi yapılarda iç mekan tasarımı dersinin birinci aşamasında Kayserinin önemli tarihi yapılarından iki tanesinin çalışma için seçilmesi yer almıştır. Bu yapıların tarihçesi, tarihteki yeri ve önemi, konumu, mevcut işlevi vb. bilgiler derlenerek rapor haline getirilmiştir. İkinci aşamada yapıya dair elde edilen bilgiler ile ön tasarı aşamasına geçilmiştir. Bu aşamada medreseler içerisinde çalışılacak mekanların seçimi yapılmıştır. Seçilen mekanlar için yerinde inceleme yapılmıştır ve fotoğraflama ve ölçü alma çalışmaları yapılmıştır. Bu aşamadan sona seçilen mekanların plan çizimi gerçekleştirmiş ve genel olarak hangi konsept üzerinde iç mekan tasarımının şekillendirileceğine karar verilmiştir.

Üçüncü aşama ise belirlenen konsept tasarımı detaylandırma aşamasıdır. Bu aşamada konseptte uygun işlev belirleme, stil belirleme, renk seçimi, donatı seçimi (mobilya, mefruşat, aksesuar vb.) ve diğer ayrıntı ve detaylar incelenmiştir. Dördüncü ve son aşama da ise tüm tasarım aşamaları birleştirilerek ve tasarım olgunlaştırılmıştır. Bu olgunlaştırma süreci neticesinde nihai tasarım önerisi meydana getirilmiştir ve nihai konsept paftası (Mood board) ortaya çıkarılmıştır (Şekil 1 ve Tablo 1).

Tablo 1: Tarihi veya eski yapıların/binaların iç mekan tasarımı sürecinin dönem içi dağılımı

Yapı					Ön Tasarı					Konsept Oluşturma					Sonuçlandırma	
Yapının Seçimi	Tarihçe	Önem	Konum	Mevcut İşlev	Fotoğraflama	Ölçü Alma	Plan Çizimi	Alan Seçimi	Taslak Oluşturma	İşlev Belirleme	Stil Belirleme	Renk Seçimi	Materyal Seçimi	Donatı Seçimi	Konsept Tasarım Paftası Oluşturma	Nihai Pafta
1.			2.		3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.
Eğitim-Öğretim Haftası																

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur

Şekil 1: Tarihi veya eski yapıların/binaların iç mekan tasarımı süreci aşamaları

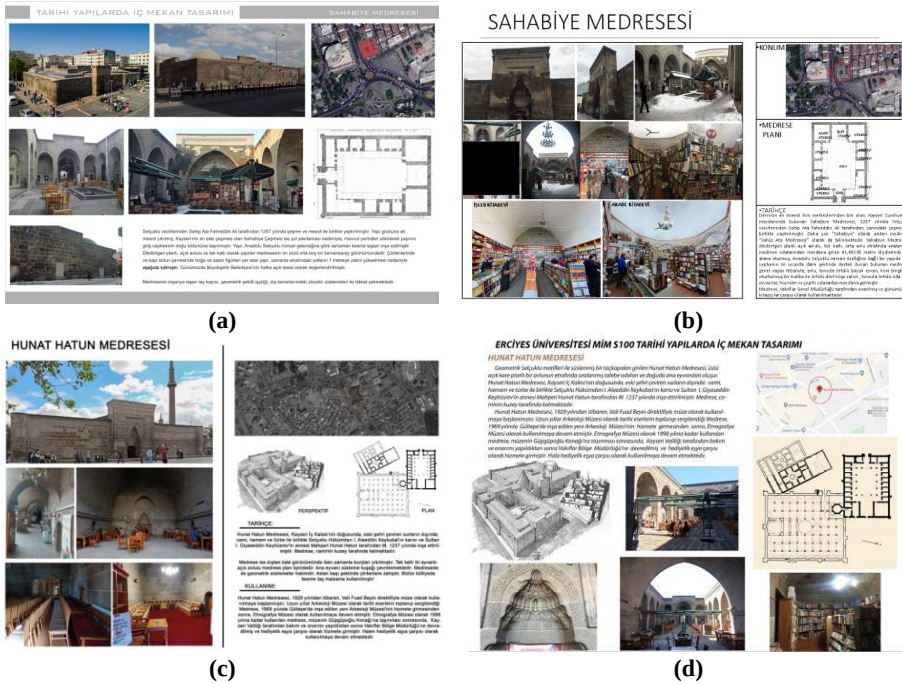
Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur

3. BULGULAR

3.1. Mekanı ve İhtiyaçlarını Tanıma

Bu bölümde, ders kapsamında saha çalışması yürütülmesi planlanmıştır. Saha çalışması dersin birinci ve ikinci aşamalarını oluşturmaktadır. Saha çalışması için Kayserinin önemli tarihi yapılarından iki tanesi olan Hunat Hatun Külliyesi Medresesi ve Sahabiye Medresesi seçilmiştir.

Derste, seçilen her iki medresenin de mevcut mimari yapısına uygun fakat mevcut tipolojik işlevinden farklı bir iç mekan tasarımı hedeflenmiştir. Eco (2003)'e göre tipolojik işlev, yapıların hastane, okul, iskele gibi işlevsel ve sosyolojik çeşitleri sınıflandıran işlevdir (Eco, 2003; Pekol, 2010; Müezzinoğlu ve diğerleri, 2020). Diğer bir deyişle, mevcut tipolojik işlevden farklı çağımızın insanının istek ve ihtiyaçlarına daha çok yanıt verebilen işlevsel ve fonksiyonel bir konsept tasarımı oluşturulması hedeflenmiştir. Ders bu hedef doğrultusunda yürütülmüştür. Kahveci ve Göker (2020)'e göre iç mimari tasarım derslerinde konsept oluşturma aşaması, öğrencilerin yapması gereken ve belirlenen konu başlığına göre kendi tasarım stratejilerini oluşturmasını; tasarımın ana işlevi, ergonomisi, formu, kullanıcıların mekândan yararlanabilmesi için geliştirilen çeşitli alternatifleri, hareketli ve sabit oturma birimlerinin değerlendirilmesini kapsamaktadır (Kahveci ve Göker, 2020). Bu bağlamda öğrenciler yapıyı ziyaret ederek saha çalışması yürütmüşlerdir. Bu süreçte medreselerin tarihçesi, tarihteki yeri ve önemi, konumu, mevcut işlevine vb. bilgilere dair görsel ve yazılı veriler öğrenciler tarafından derlenmiş ve rapor haline getirilmiştir. Resim 2'de öğrencilerin saha çalışması sonucu oluşturduğu yapı incelemesi ve ön tasarı aşamalarına anlatan öğrenci paftası örnekleri sunulmuştur

Resim 2: Yapı incelemesi ve ön tasarı oluşturma aşamalarına ait çeşitli öğrenci paftası örnekleri (a ve b-Sahabiye Medresesi, c ve d- Hunat Hatun Medresesi)

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur

İkinci aşamada yapıya dair elde edilen bilgiler ile ön tasarı aşamasına geçilmiştir. Bu aşamada medreseler içerisinde çalışılacak mekanların seçimi yapılmıştır. Bu bağlamda avlu ve bir eyvan, hacim olarak iki büyük bir de küçük iç mekan seçilerek iç mekan tasarımı sürecine dahil edilmiştir. İkinci aşama ile yürütülen bu tespit ve raporlama çalışmaları üçüncü ve dördüncü aşamalarına hazırlık niteliğindedir. Bu şekilde, tarihi bir yapıyı inceleme ve ön tasarı oluşturma aşamaları nihayetlendirilmiştir.

3.2. İç Mekanlara Tasarım ve Konsept Çalışmaları

Ching (2006)'a göre bir iç mekânda tasarım ihtiyaçlarını tespit ederken tasarım kriterlerinin doğru analiz etmek gerekmektedir. Bu sebeple, bir tasarım probleminin içeriği ne olursa olsun, dikkat edilmesi gereken birkaç kriter mevcuttur. Öncelikle, tasarımın önceden belirlenmiş işlevine ve amacına uygunluğu sağlanmalıdır. İkinci olarak, tasarım kullanıcıya fayda sağlamalı, dürüst olmalıdır ve seçilen ve uygulanan malzemeler ekonomik olmalıdır. Üçüncü olarak, tasarım estetik olarak göze ve diğer duyularımıza hoş gelmelidir. Son olarak ise tasarımın bir imgesi olmalı ve mekânı kullananların veya deneyimleyenlerin, mekânın anlamına dair ilişkiler kurmalarını sağlamalıdır (Ching, 2006).

Tasarımda işlev oldukça önemli bir öğedir. Bir iç mekan tasarımcısı tasarımın önceden belirlenmiş işlevine ve amacına uygun olarak tasarım konseptini geliştirmelidir. Bu çalışmaya dahil olan yapılar, araştırmanın yöntem bölümünde bahsi geçen kısıtlardan dolayı, mevcut işlevi ile değerlendirilmemiştir. Buna karşın yapıya yeni bir tipolojik işlev kazandırma yoluna gidilmiştir. Yeni işlev belirleme, daha çok özel yeme, içme ve barınma hizmetlerinin verilmesi çerçevesinde gelişmiştir. Yapılar için öğrencilerin yeni işlev tercihleri, daha çok acık veya kapalı alanlara sahip yeme ve içme hizmeti sunan butik kafe ile bunlara ek barınma işlevi de sunan butik otel konseptleri yönünde yoğunlaşmıştır. İşlev belirleme aşamasından sonra seçilen mekanların plan çizimi gerçekleştirmiş ve genel olarak hangi konsept üzerinde iç mekan tasarımının şekillendirileceğine karar verilmiştir.

Yeni işlevlerden biri olan butik oteller, küçük fakat samimi atmosferiyle, özgün tasarımı, yüksek kalitede, kişiye özel hizmetleriyle; özellikle üst düzey gelir grubundan turistlerin daha özgün mekanlarda geceleme ve yüksek kalitede hizmet alma arzularına cevap veren konaklama işletmeleri olarak tanımlanabilir (Buyruk, 2011). Kahve Dükkanları (Coffee shop) ise büyük veya büyük hacimdeki bir dükkanda veya binada yer alan içeceklerin ve küçük yemeklerin servis edildiği, resmiyetten uzak samimi bir ambiyansı olan bir restoranlardır (Cambridge Dictionary, 2022). Bu bağlamda butik kafeler, kahve dükkanlarının yukarıdaki tanımda bahsedilen tüm niteliklerini taşıyan ama ayrıca müşterilerine rahat ve konforlu bir ortam sunan mekanlar şeklinde tanımlayabilir.

Selçuklu dönemi 11. Yüzyıl yapıları olan Hunat Hatun Medresesi (1238) ve Sahabiye Medreseleri (1267) estetik olarak ziyaretçilerinin gözlerine ve diğer duyularına çağımızdan çok farklı ve kıyaslanamayacak bir tat ve intiba bırakmaktadır. Bu yapılar yine ziyaretçilerine, mekânın anlamına dair geçmişle ilişkiler kurabilme imkanı sunmaktadırlar. Andaç Güzel (2019)'a göre tarihi bir yapıda ve onun iç mekanında vakit geçirmeyi tercih eden bireyler, bulundukları mekanın kendilerine bir hikaye anlatması istemektedir ve oradaki yaşamışlığı benliklerinde hissederek duygusal anlamda tatmin olmayı arzu etmektedir. Bu yönleri ile değerlendirildiklerinde, Sahabiye ve Hunat Hatun Medreseleri butik otel ya da butik kafe konseptine uygun yapılarıdır.

Çalışmanın üçüncü aşaması, Sahabiye ve Hunat Hatun Medreselerine butik otel veya butik kafe işlevi seçildikten sonra, konsept tasarımına geçiş ve detaylandırma aşamasıdır. Bu aşama, estetik özelliklerin yani üslup, stil ve renklerin belirlendiği bir aşamadır. Ching (2006)'a göre tasarım estetik olarak göze ve diğer duyularımıza hoş gelmelidir. Bu bağlamda Stil, bir şeyin ayırt edici niteliği, biçimi veya türüdür (Merriam-Webster,2022). Stil belirleme aşaması, renk ve donatı secimi etkilemektedir.

Renk en önemli tasarım aşamalarından biridir. Renk, temel olarak, bir nesnenin renk tayfindaki görünür ışığı emme veya yansıtma biçiminin sonucudur. Renk konusu son derece öznel bir konudur. Bir iç mekanda renk kullanmanın karmaşıklıklarını anlamak, başarılı bir iç mekan yaratmak için esastır (Grimly and Love, 2007). Çünkü Renkler, ortamın ambiyansını belirlemektedir. Bir iç mekan tasarım projesi için uyumlu bir renk paleti seçmek, tasarım vizyonunun temasını, ruhunu ve ambiyansını oluşturmada önemli bir anahtarıdır (Lindenau, 2020). Örneğin iç mekan tasarımlarında, mimari alanların tasarımında genellikle beyaz veya nötr renkleri tercih edilmektedir. Fakat buna karşın iç mekanda, verilen bir sezgisel tepkiye dayalı olarak, kumaş ve mobilyalarda renk ve dokuyu daha fazla kullanılma eğilimi vardır (Grimly and Love, 2007). Öğrenciler mekanda renk seçerken belirli bir renk skalasına göre hareket etmeleri için yönlendirilmişlerdir. Her iki medresenin de kendi özel iç mekan karakteristiği bulunmaktadır ve aşırı baskın veya karışık renk, desen ve doku kullanımları bu özellikleri negatif yönde etkileme olasılığı olmasından dolayı, bu tür seçimlerden kaçınılmıştır. Bunun yerine öğrenciler daha sade, yalın ve en fazla üç veya dört rengi geçmeyecek bir skala kullanmaya yönlendirilmiştir. Böylece yapının kendi estetik özellik ve güzelliği geri plana atılması önlenmiştir.

Bir iç mekanda, mekanın bileşenleri sabit ve hareketli olarak iki kategoriye ayrılmaktadır. Sabit öğeler duvarlar, pervazlar, aydınlatma armatürleri ve gömme dolaplar iken hareketli öğeler ise mobilya, sanat eseri ve günlük yaşamda kullanılan biblo vb. ıvır zıvır niteliğindeki eşyalardır (Grimly and Love, 2007). Bu tip eşyalar mekanın donatılarının oluşturmaktadır. Donatı deyince ilk akla gelen eşya mobilyadır. Mobilya, bir odayı veya binayı yaşamaya veya çalışmaya uygun hale getirmek için kullanılan masa, sandalye veya sıra gibi hareketli eşyalardır (Postell, 2012). Mobilya dışında donatı kategorisine, halı ve kilim gibi zemin örtüleri, perdeler, kırlentler, çeşitli dekoratif örtülerinde içerisinde barındıran mefruşatlar ve diğer dekoratif aksesuarlar yer almaktadır.

Aksesuarlar ise bir iç mekanın görsel alanını oluşturan ve mobilyalardan daha küçük olan parçalardır. Aksesuar kategorileri arasında işlevsel öğeler (duvar saatleri, şemsiyelikler ve dergi rafları vb. gibi), kişisel değeri olan eşyalar (hediye eşyalar ve aile fotoğrafları vb. gibi) ve estetik değere sahip nesneler (koleksiyonlar ve sanat eserleri gibi) yer almaktadır. Aksesuarlar, iç tasarımda iki önemli rol oynar: Birincisi, kapsamlı bir tasarım stratejisi içinde daha küçük bir öğe ölçeği sunar. İkincisi, aksesuarlar bireysel ilgileri, duygusal bağları veya belirli bir estetik zevki iletebildiğinden, bir alanı kişiselleştirirler (Grimly and Love, 2007). Öğrenciler medreselerin iç mekanlarına mobilya, mefruşat ve aksesuarları seçerken, seçtikleri stile uygun ve yapının ruhuna aykırı

düşmeyecek malzemelere ve bu malzemelerden üretilen ürünlere yönlendirilmiştir. Örneğin taş yapı-ahşap uyumu, taş yapı-metal uyumu en çok tercih edilen donatı kombinasyonlarından. Mekanda belirlenen stil yalın ise, daha düz hatlı ve sade renk tonlarına sahip donatı ve aksesuarlar tercih edilmiştir.

Bu çalışmada ele alınan mekanlar birer sosyal alan işlevine sahiptir ve çevresine bu şekilde hizmet vermektedir. Postell (2012)'e göre mobilyalar sosyal kullanımı ve birçok farklı ortamda ihtiyaç duyulan fonksiyonel ihtiyaçları kolaylaştırır. Sosyal kullanım alanlarındaki konuk ağırlama donatıları: restoran yemek bölümü (masa ve sandalyeler), lobi ve antre oturma birimleri, servis istasyonları şeklinde üç ana sınıfa ayrılmaktadır (Postell, 2012). Öğrenciler çalışmalarında, gerek butik kafe gerekse butik otel konseptlerinde sosyal kullanım alanları oluştururken yapıya ve yapının ruhuna en uygun donatıları seçilmeye yönlendirilmiştir. Donatı secim sürecinde için konsept paftaları (Mood board) kullanılmıştır. Tasarımda Mood Board oluşturmak, bir projeye başlarken o konuda yapılan araştırmaları ve fikirleri düzenlemenin en iyi bir yoludur. Mood Boardlar, tasarım oluşturma sürecinde etkili olabilecek imajların, kumaşların ve renklerin görüntülerini sunarak tasarım setleri için en uygun stil ve temanın yakalanmasına yardımcı olur. Etkili bir Mood board tasarımı, tasarımı anlamaya çalışan ilgili kişilere açık ve tutarlı bir açıklama yapar. mood board'lar aynı zamanda tasarım sektöründe bir story, konsept veya Board (pano/pafta) olarak isimlendirilmektedir (Morris, 2010).

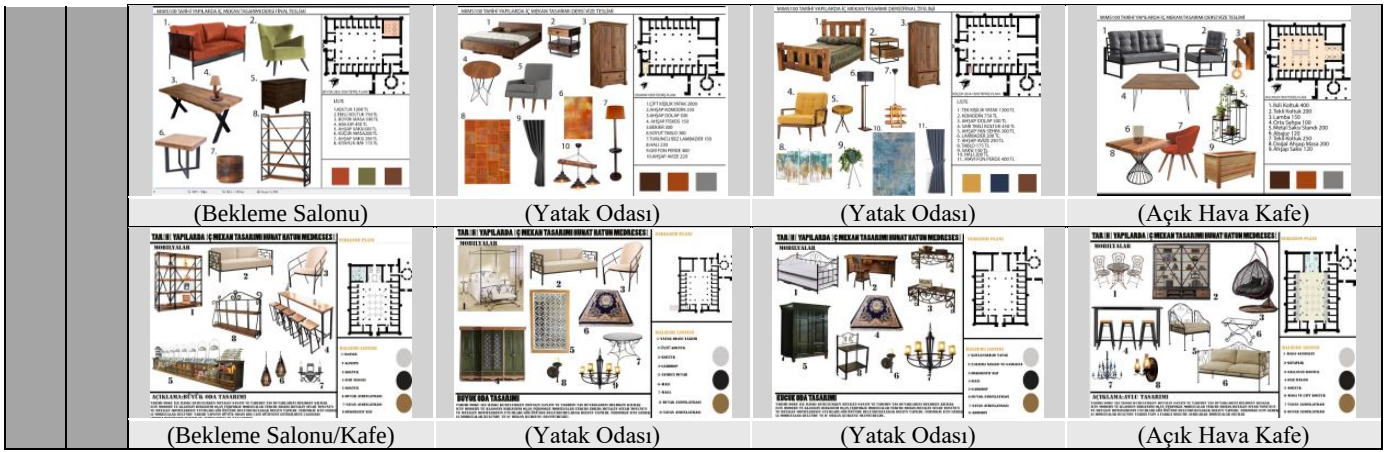
3.3. Mekanların Değerlendirilmesi

Çalışma kapsamından değerlendirmeye alınan her iki medresede de farklı hacimlerde iç mekanlar mevcuttur. Ama genel olarak bu yapılar döneminde konaklama, dersane vb. gibi işlevler üstlenmiştir ve mimari planlamaları da bu işlevlere göre olduğu anlaşılmaktadır. Dikdörtgen ve tek kat bir mimari plan ile inşa edilen ve açık avlulara ve eyvanlara sahip bu yapılarda avlu etrafında sıralanmış medrese odaları bulunmaktadır. Bu çalışmada genel olarak medreselerin bölümleri: açık avlu ve eyvan bölümleri, küçük iç mekanlar, orta büyüklükte ve diğerlerine kıyasla daha büyük olan iç mekânlar olarak sınıflandırılmıştır.

Medreseler için seçilen işleve göre medresenin mekânları değerlendirilmiştir. Yapının mevcut tipolojik işlevine kaybetse bile, iç mekanlar bu işleve göre tasarlandığı için fiziksel koşulları değişmemektedir. Dersin hedeflerinden de biri de yapının fiziksel koşullarına en uygun iç mekan konumlamasını yapmaktır. Bu hedef doğrultusunda öğrenciler birkaç alternatifte yönlendirilmiştir. Örneğin öğrenciler, butik otel tasarımlarında avluyu hem açık hem de yarı açık şekilde kullanılabilecek kafe olarak tasarlamıştır. Avlu tasarımlarında dış mekan için kullanılabilecek masa ve sandalyelerden oluşan mobilya gruplarını ile koltuk, kanep ve sehpadan oluşan mobilya gruplarını sıkça tercih etmişlerdir. Buna ek olarak dış mekân salıncakları, hem dekoratif hem de işlevsel olan tente ve şemsiyeler de kullanılmıştır. Seperatör kullanımı çeşitli olup sadece mekan bölücü görevi olan seperatörlerin yanı sıra, hem mekan bölücü hem yeşil duvar olarak kullanılabilecek eco-seperatörler tercih edilmiştir. Ek olarak çeşitli iç mekan bitkileri ve onlara ait dekoratif saksılar ve iç ve dış mekan aydınlatma elemanları sıklıkla kullanılmıştır (Tablo 2 ve 3, d).

Tablo 2: Hunat Hatun Medresesinin işlevsel olarak sınıflandırılması ve öğrenci tasarım konsept paftası (Moodboard) örnekleri

		İÇ MEKANLAR			
HUNAT HATUN MEDRESESİ (1238)	Butik Otel	(a)	(b)	(c)	(d)
		Büyük İç Mekan	Büyük İç Mekan	Küçük İç Mekan	Avlu/Eyvan
		RESTORAN TASARIMI (BÜYÜK ODA) YERLEŞTİRME VE FİYAT LİSTESİ 1. Yemek Masası: 200 TL 2. Sandalye: 50 TL 3. Koltuk: 100 TL 4. Çamaşır: 50 TL 5. Duvar: 50 TL 6. Zemin: 50 TL 7. Tavan: 50 TL 8. Aydınlatma: 50 TL 9. Dekoratif: 50 TL 10. Diğer: 50 TL RENK SKALASI (Yatak Odası)	ODA TASARIMI YERLEŞTİRME VE FİYAT LİSTESİ 1. Yatak: 200 TL 2. Duvar: 50 TL 3. Zemin: 50 TL 4. Tavan: 50 TL 5. Aydınlatma: 50 TL 6. Dekoratif: 50 TL 7. Diğer: 50 TL RENK SKALASI (Yatak Odası)	TEK KİŞİLİK ODA (KÜÇÜK ODA) YERLEŞTİRME VE FİYAT LİSTESİ 1. Yatak: 100 TL 2. Duvar: 50 TL 3. Zemin: 50 TL 4. Tavan: 50 TL 5. Aydınlatma: 50 TL 6. Dekoratif: 50 TL 7. Diğer: 50 TL RENK SKALASI (Yatak Odası)	AVLU TASARIMI YERLEŞTİRME VE FİYAT LİSTESİ 1. Masa: 50 TL 2. Sandalye: 50 TL 3. Koltuk: 100 TL 4. Çamaşır: 50 TL 5. Duvar: 50 TL 6. Zemin: 50 TL 7. Tavan: 50 TL 8. Aydınlatma: 50 TL 9. Dekoratif: 50 TL 10. Diğer: 50 TL RENK SKALASI (Açık Hava Kafe)
		(Bekleme Salonu)	(Yatak Odası)	(Yatak Odası)	(Açık Hava Kafe)
		ODA TASARIMI YERLEŞTİRME VE FİYAT LİSTESİ 1. Koltuk: 100 TL 2. Sandalye: 50 TL 3. Masa: 50 TL 4. Çamaşır: 50 TL 5. Duvar: 50 TL 6. Zemin: 50 TL 7. Tavan: 50 TL 8. Aydınlatma: 50 TL 9. Dekoratif: 50 TL 10. Diğer: 50 TL RENK SKALASI (Bekleme Salonu)	ODA TASARIMI YERLEŞTİRME VE FİYAT LİSTESİ 1. Koltuk: 100 TL 2. Sandalye: 50 TL 3. Masa: 50 TL 4. Çamaşır: 50 TL 5. Duvar: 50 TL 6. Zemin: 50 TL 7. Tavan: 50 TL 8. Aydınlatma: 50 TL 9. Dekoratif: 50 TL 10. Diğer: 50 TL RENK SKALASI (Yatak Odası)	ODA TASARIMI YERLEŞTİRME VE FİYAT LİSTESİ 1. Koltuk: 100 TL 2. Sandalye: 50 TL 3. Masa: 50 TL 4. Çamaşır: 50 TL 5. Duvar: 50 TL 6. Zemin: 50 TL 7. Tavan: 50 TL 8. Aydınlatma: 50 TL 9. Dekoratif: 50 TL 10. Diğer: 50 TL RENK SKALASI (Yatak Odası)	AVLU TASARIMI YERLEŞTİRME VE FİYAT LİSTESİ 1. Masa: 50 TL 2. Sandalye: 50 TL 3. Koltuk: 100 TL 4. Çamaşır: 50 TL 5. Duvar: 50 TL 6. Zemin: 50 TL 7. Tavan: 50 TL 8. Aydınlatma: 50 TL 9. Dekoratif: 50 TL 10. Diğer: 50 TL RENK SKALASI (Açık Hava Kafe)

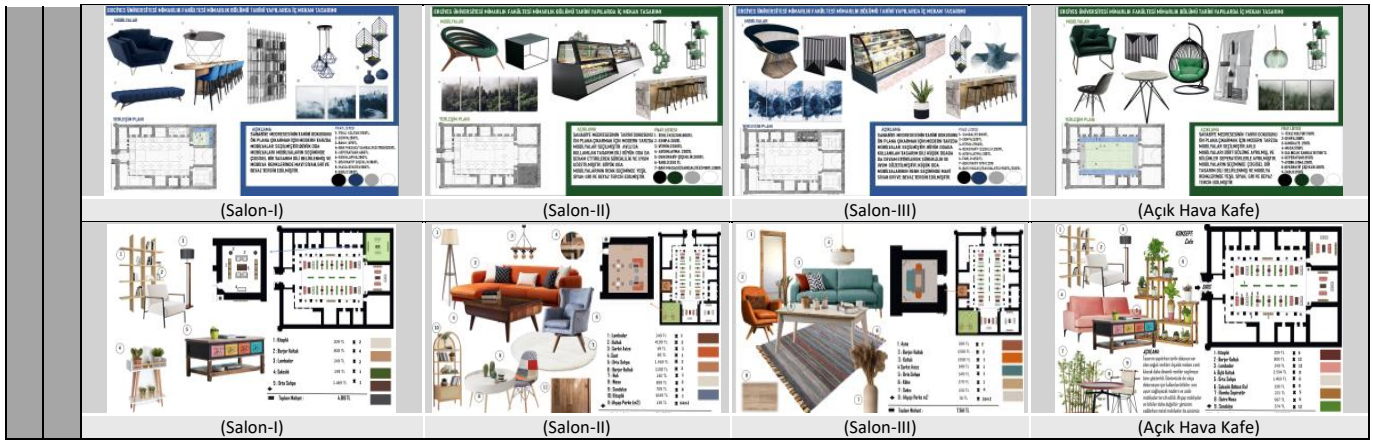
Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur

Büyük hacimli iç mekanların değerlendirilmesinde öğrencilerin yapının işlevine göre iki farklı yol izlenmiştir. Örneğin butik otel için büyük mekanlar, genellikle çift kişilik veya süit oda ya da çok işlevli bekleme/dinlenme salonu (yeme-içme hizmetlerinin de sunulabileceği) şeklinde tasarlanmıştır. Ek olarak bu mekânlar yönetim ofisleri olarak da değerlendirilmiştir. Butik kafe konseptini seçen öğrenciler ise iç mekanları genellikle yedi kişiden fazla gruplara veya sayıca az ama birbirinden bağımsız birey kümelerine hizmet verecek yeme içme mekanları olarak tasarlamışlardır (Tablo 2 ve 3, a ve b).

Küçük hacimli iç mekanlar ise her iki işlev (butik otel ve butik kafe) içinde çok az sayıda bireye hizmet edecek şekilde tasarım planı geliştirilmiştir. Örneğin butik otel konseptinde bu mekanlar genel olarak tek kişilik otel odası, hacmine göre ise bazen çift kişilik otel odası şeklinde düzenlenmiştir. Butik kafe konseptinde ise küçük gruplara yeme içme hizmeti verecek şekilde tasarım planı hazırlanmıştır. Tasarım paftalarında minimal ve modern izler taşıyan koltuk ve sandalyelerden klasik veya etnik stilde kadar birçok tarzda dekor ve donatı önerileri bulunmaktadır (Tablo 2 ve 3, c). Nihai süreçte tüm tasarım paftaları aynı tasarım mantığı ve düzenleme mekanizması çevresinde olgunlaşmıştır. Üslup ve stiller birbirinden farklı olsa da işlev ve mimari sınırlar, iç mekan tasarımında baskın etken olarak belirleyici ve yön verici olmuştur. Hazırlanan tasarım paftaları ile öğrenci, bir iç mekânı nasıl analiz edeceği ve işlevi göz önünde bulundurularak nasıl daha iyi bir tasarım ortaya konacağını deneyimlemiştir ve bu yönüyle ders amacına ulaşmıştır.

Tablo 3: Sahabiye Medresesi'nin işlevsel olarak sınıflandırılması ve öğrenci tasarım konsept paftası (Moodboard) örnekleri

		İÇ MEKANLAR			
SAHABİYE MEDRESESİ (1267)	Butik Otel	(a)	(b)	(c)	(d)
		Büyük İç Mekan	Büyük İç Mekan	Küçük İç Mekan	Avlu/Eyvan
	(Yatak Odası)	(Yatak Odası)	(Yatak Odası)	(Açık Hava Kafe)	
	(Bekleme Salonu)	(Yatak Odası)	(Yatak Odası)	(Açık Hava Kafe)	
Butik Kafe					
	(Salon-I)	(Salon-II)	(Salon-III)	(Açık Hava Kafe)	
	(Salon-I)	(Salon-II)	(Salon-III)	(Açık Hava Kafe)	

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışma Bu çalışma, 2019-2020 Bahar Eğitim-Öğretim Döneminde ERÜ Mimarlık Fakültesi, “MİM S100 Tarihi Yapılarda İç Mekan Tasarımı” dersi kapsamında yaratıcı odaklı iç mekan tasarımı süreci ve bu sürecin çıktılarını konu edinmektedir. Sonuç olarak bu ders kapsamında öğrenciler, bir iç mekanı nasıl analiz edeceklerini ve tarihsel değerin, mevcut işlevin, yapının fiziksel koşullarının, mimari sınırlarının, çalışma öncesinde veya sonrasında ortaya çıkabilecek kısıtların tasarımlarını nasıl etkileşebileceğini saha çalışması ile beraber öğrenmişlerdir. İç mekan tasarımı yeni bir işlev belirlemenin ve stil, renk ve donatı seçiminin önemini deneyimlemişlerdir. Ek olarak, özellikle iç mekanda mobilya, mefruşat ve aksesuarların biçimi, stili, rengi gibi estetik özelliklerinin doğru kombinasyon oluşturmadaki önemini konsept tasarım paftaları (Mood boards) kurgulayarak deneyimlemişlerdir. Bu yolla öğrenciler mekan kimliğine uygun donatı kombinasyonları meydana getirebilmişlerdir.

Hazırlanan tasarım paftaları öğrenci, bir iç mekanı nasıl analiz edeceği ve işlevi göz önünde bulundurularak nasıl iyi bir tasarım ortaya konacağını dört ana adımda deneyimlemiştir. Bu dört ana adımın oluşturduğu süreç, öğrenciler yaratıcıyı desteklemiş ve beslemiştir. Ayrıca bu süreç onların problem çözme kabiliyetlerini destekleyen, farkındalıklarını ve yaratıcı düşünme kabiliyetlerini attıran bir süreç olmuştur ve bu yönüyle ders amacına ulaşmıştır.

Bu çalışma sonucunda ortaya çıkan değerlendirmeler, tarihi yapılarda iç mekan tasarımının nasıl olgunlaştırılması gerektiği konusunda bir alternatif sunması ve bu konu üzerinde çalışan uzmanlara ve ilgili tarafları yeni bir bakış açısı kazandırması bakımından önemlidir. Genel bir perspektiften bakıldığında ise yürütülen bu çalışma mimarlık, iç mimarlık vb. ilgili bölümlerdeki öğrencilere iç mekan tasarımını öğretmede kullanılabilecek yeni bir yöntem önerisi sunmaktadır. Ek olarak öğrencilerin Kayseri’deki tarihi medreseleri için ürettiği bu iç mekan tasarımları bir uygulama projesi olarak Kayseri’deki Valilik, Kaymakamlık veya Belediye gibi yerel yönetimlere sunulabilir. Kamu veya özel girişimciler açısından ilham kaynağı olarak kullanılabilir ve kentin tarihi dokusuna dost kamu veya özel teşebbüs katkılı yeni projelere yön verebilir.

KAYNAKÇA

- Andaç Güzel, T. (2019). “İşlevi Değiştirilerek Tüketim Mekanlarına Dönüştürülen Tarihi Yapılarda Mekanın Tüketimi ve Mekan-Kullanıcı Etkileşimi Üzerine Bir Araştırma”, *International Social Sciences Studies Journal*, 5(36):2981-2988
- Aytaç, Ö. (2007). Kent Mekânlarının Sosyo-Kültürel Coğrafyası. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(2), 199-226.
- Bilgin, N. (2011). Eşya ve insan. *Gündoğan Yayınları*. İstanbul.
- Bloszies, C. (2013). *Old Buildings New Designs: Architectural Transformations*. Princeton Architectural Press.
- Buyruk, L. (2011). Butik Otel Çalışanlarının Butik Otel Kavram ve Hizmetlerini Algılamaları Üzerine Bir Araştırma Kapadokya Örneği. Presented at the 12. Ulusal Turizm Kongresi, Akçakoca-Düzce.
- Ching, F.D. K. (2006) *İç Mekan Tasarımı: Resimli. Yapı-Endüstri Merkezi yayınları*
- Coles, J., House, N. (2012). *İç Mimarlığın Temelleri. Literatür*.
- Coates, M., Brooker, G., Stone. (2011). *Görsel İç Mimarlık Sözlüğü, İstanbul: Literatür Yayınları*.

Eco, U., (2003). Function and Sign: The Semiotics of Architecture. Londra

Grimley, C., & Love, M. (2007). Color, space, and style: all the details interior designers need to know but can never find. Rockport Publishers.

Kahveci, H., & Göker, P. (2020). Kent Mobilyaları Tasarım Dersi Stüdyo Çalışması; Üst Örtü-Oturma Birimi ve Piknik Donatısı Tasarımı. Bartın Orman Fakültesi Dergisi, 22(3), 693-707.

Kayseri Büyükşehir Belediyesi, (2022a). “Sahabiye Medresesi ve Çeşmesi”, <https://www.kayseri.bel.tr/kesfet-listeleme/sahabiye-medresesi-ve-cesmesi>, (Erişim: 20.01.2022)

Kayseri Büyükşehir Belediyesi, (2022b). “Hunat Hatun Külliyesi”, <https://www.kayseri.bel.tr/kesfet-listeleme/hunat-hatun-kulliyesi>(Erişim: 20.01.2022)

Kayseri Valiliği. (2022). “Kayseri Tarihi” <http://www.kayseri.gov.tr/kayseri-tarihii>, (Erişim: 19.01.2022).

Türkiye Kültür Portalı (2022). “Sahabiye Medresesi-Kayseri” <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/kayseri/gezilecekkyer/sahabiye-medresesi>, (Erişim: 20.01.2022).

Lindenau, A. (2020). The Art and Science of Color in Holistic Interior Design: A Crash Course, Independently Published

İslam Ansiklopedisi. (2022a). “Kayseri”, <https://islamansiklopedisi.org.tr/kayseri>, (Erişim: 19.01.2022)

İslam Ansiklopedisi. (2022b). “Medrese”, <https://islamansiklopedisi.org.tr/medrese#4-mimari>,(Erişim: 19.01.2022)

İslam Ansiklopedisi. (2022c). Huand Hatun Külliyesi,<https://islamansiklopedisi.org.tr/huand-hatun-kulliyesi>, (Erişim: 19.01.2022)

Pekol, B. (2010). İstanbul'da Yeni İşlevlerle Kullanılan Tarihi Yapıların Üslup Sorunsalı. Doktora Tezi, İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Postell, J. (2012). Furniture design. John Wiley & Sons.

Cambridge Dictionary (2022). Coffee shop, <https://dictionary.cambridge.org/tr/s%C3%B6zl%C3%BCk/ingilizce/coffee-shop>, (Erişim: 05.02.2022).

Merriam-Webster (2022). Style, <https://www.merriam-webster.com/dictionary/style>, (Erişim: 05.02.2022).

Müezzinoğlu, M. K. , Noraslı, M. & Sungur, M. (2020). Taşınmaz Bir Kültür Varlığının Yeniden İşlevlendirilmesine Yönelik Sistemik Analiz . The Journal of International Lingual Social and Educational Sciences , 6 (1) , 113-123 . DOI: 10.34137/jilse.572504

Morris, B. (2010). Fashion illustrator. Laurence King Publishing.

Turan, O. (1980). Selçuklular Tarihi ve Türk-İslam Medeniyeti. İstanbul.